

TLM_Lausunto_MUONIO_Äkäsjärven ak_vireille tulo ja oas_14042026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**MUONIO, ÄKÄSJÄRVEN ASEMAKAAVA, OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA**

Muonion kunta on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa Äkäsjärven asemakaavan vireilletulosta ja osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu osallistumis- ja arviointisuunnitelma (Muonion kunta/Ferragosto Oy, Vesa Olkkola, 30.9.2025) sekä suunnittelualuetta koskeva arkeologinen arkistoseelvitys (Heilu Oy, 2.8.2024). Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo arvioi kaavan laatimista rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman ja arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta.

Suunnittelualue ja -tavoitteet

Suunnittelualue sijaitsee Äkäsjärven Kolvanlahdella, sen koillisrannalla, Ruonavaaran etelärinteellä. Alueen maasto on osallistumis- ja arviointisuunnitelman (oas) mukaan tasaisesti Äkäsjärvelle laskevaa metsämaastoa, puustotyyppiltään havumetsää. Alueella ei ole olemassa olevia rakennuksia tai rakennelmia. Alueen itäpuolella kulkee Soukantie ja länsipuolella on Ruonajärvet. Alueen läpi kulkee tieura. Muonion kirkonkylälle, kuntakeskukseen on linnuntietä noin 23,5 kilometriä. Suunnittelualue on kooltaan noin 40 hehtaaria kiinteistöllä 498-893-11-1, joka on valtion omistuksessa. Suunnittelualue Ruonavaaran etelärinteellä keskimäärin 280 metriä merenpinnan yläpuolella.

Suunnittelun tavoitteena on vetovoimaisen ja ympäristöön soveltuvan loma-asuntoalueen toteuttaminen. Tavoitteena on laatia asemakaava siten, että se mahdollistaa monipuolisen loma-asumisen ja alueelle soveltuvien matkailupalveluiden toteuttamisen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman (oas) mukaan kaavaehdotuksessa pyritään huomioimaan liiketoimintaympäristön ja kasvaneen kansainvälisen turismin vaatimusten sekä loma-asumistarpeiden muutokset. Alueen koko on 40 hehtaaria ja rakentamiseen varattava alue rajataan noin 8 hehtaariin, eli 20 % alueesta. Rakennusoikeutta on tavoitteena osoittaa yhteensä 4000 k-m².

Alueelle on laadittu alustava alueenkäyttösuunnitelma. Alueen luonnontilaa pyritään oas:n mukaan suojaamaan sijoittamalla uudet rakennukset pääosin kootusti yhdelle osa-alueelle. Kaava-alueen pohjoisosa ja rinteiden yläosa tullaan säilyttämään luonnontilaisena, eikä rakentamista uloteta Äkäsjärven rantaan asti, poikkeuksena muutamat saunarakennukset. Alueen poronhoito on tarkoitus huomioida siten, että Soukantien reunaan jätetään riittävä kulkureitti poroille. Lisäksi poronhoidolle on tarkoitus varata alue kaava-alueen eteläreunasta.

Tornionlaakson museon johtaja

14.04.2026

§ 35/2026

Tärkeimmät kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet ja kohteet sekä suojelualueet ja -kohteet on suunnitelman mukaan selvitetty voimassa olevassa osayleiskaavassa ja kaavaselostuksessa. Kaavoituksen yhteydessä on tarkoitusta laatia muun muassa luontoselvitys, maisemavaikutusten arviointi ja arkeologinen selvitys sekä arvioida taloudelliset vaikutukset, liikenteelliset vaikutukset sekä ympäristövaikutukset. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otetaan huomioon.

Rakennettu kulttuuriympäristö, maisema ja suunnittelutilanne

Suunnittelualue sijoittuu kaavallisesti Tunturi-Lapin maakuntakaavan (2010) sekä Jerijärvi – Äkäsjärvi osayleiskaavan (2015) alueille. Alueella ei ole asemakaavaa. Maakuntakaavassa suunnittelualue sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle (M)* sekä sisältyy *Matkailun vetovoima-alueeseen, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueeseen (mv)*. Alueen poikki on osoitettu *Moottorikelkkailureitti (IIII)*. Maakuntakaavamääräyksen mukaan *M-Merkinnällä* osoitetaan *pääasiassa maa- ja metsätalousoikeutta käyttäen tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta ja luonnetta muuttamatta myös muihin tarkoituksiin*. Ja *mv-Merkinnällä* osoitetaan *matkailun ja virkistykseen vyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista. Aluetta tulee kehittää matkailukeskusten, maaseutumatkailun, palvelujen ja reitistöjen yhteen toiminnallisena kokonaisuutena alueen pääkäyttötarkoitusten kanssa yhteensopivalla tavalla*.

Voimassa olevassa yleiskaavassa suunnittelualue on osoitettu *Loma-asuntoalueeksi* merkinnällä RA-1, jonka kaavamääräyksen mukaan *Alue on tarkoitettu ei-omarantaisten loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennusoikeuden määrä on ilmaistu kaavakartalla olevan kaavamerkinnän yhteydessä suluissa olevalla tehokkuusluvulla (e)*. Tehokkuusluvuksi suunnittelualueelle on osoitettu *e=0.01*. RA-1-alue on osoitettu *asemakaavoitettavaksi* merkinnällä ak. Lähelle Kolvanlahden rantaa on osoitettu *Muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös (sm131, Kolvalahti)*, rantaan on yleiskaavassa osoitettu sekä *Ohjeellinen moottorikelkkailureitti (IIII)* että *Koiravaljakkoreitin yhteystarve (ooo)*. Kolvanlahden pohjukkaan suunnittelualueen tuntumaan on osoitettu kolme *Apajapaikkaa (*)*. Sm-merkintää koskevan yleiskaavamääräyksen mukaan *Muinaismuistolain (295 / 63) nojalla muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen ja muu siihen kajoaminen ilman lupaa on kielletty. Aluetta koskevat maankäyttösuunnitelmat edellyttävät Museoviranomaisen lausuntoa. Numeroindeksi viittaa kaavaselostuksen kohdenumerointiin*. Koko yleiskaava-alueella koskevilla kaavamääräyksillä ohjataan muun muassa rakennusten sijoittelua, metsänhoitoa sekä rantamaisen ja luontoarvojen huomioimista.

Noin kaksi kilometriä suunnittelualueen pohjoispuolella sijaitsee *valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (VAMA2021) Ounas- ja Pallastunturien maisemat*. Lähin *valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY2009)* Keimiöniemen kalakentät, sijaitsee Jerisjärvellä, noin 10,5 kilometriä suunnittelualueesta luoteeseen. Lähimmät yleiskaavassa osoitetut *Paikallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (sk-1)* ja *Arvokkaat rakennuskohteet ja/tai pihapiirit (sr/)* sijaitsevat etelässä Linkuniemessä sekä koillisessa Muotkavaarassa.

Suunnittelualueella ei tiettävästi sijaitse olemassa olevaa rakennuskantaa. Perimätiedon mukaan Kolvanlahden rannassa on sijainnut tukkikämpä. Alue on

Tornionlaakson museon johtaja

14.04.2026

§ 35/2026

nykyisin metsätalouskäytössä. Välittömästi suunnittelualueen länsipuolella, Kolvanlahden rannalla sijaitsee loma-asunto 2000-luvun vaihteesta.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaavoitettava alue sijaitsee näyttävällä paikalla Äkäsjärven Kolvalahden rannalla. Kaavoitettavalta alueelta tunnetaan toistaiseksi yksi muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäänös, **Kolvalahti** (100006509), joka on alustavien tutkimusten perusteella mahdollisesti asumuksen jäännös, ei kuitenkaan ilmeisesti perimätiedon mukainen metsäkämpä, osan rakenteista ajoittuessa huomattavasti vanhemmiksi. Kohteelta puuttuu toistaiseksi aluerajaus, joka tulee selvittää ennen uuden kaavan laatimista.

Alueella sijaitsevan kohteen edellinen maastotarkastus ja inventointi on tehty vuonna 2004. Alueella ei siis ole voimassa olevaa, ajantasaista inventointia. Arctic Hideaway Oy on teettänyt alueelta arkeologisen arkistonselvityksen (Äkäsjärvi, arkeologinen arkistonselvitys, Heilu Oy 2.8.2024), jossa on todettu, että rakentamattomalla ranta-alueella on arkeologista potentiaalia. Tornionlaakson museo on samaa mieltä. Äkäsjärven rannoilla löytyy lukuisia muinaisjäänöksiä, jotka ajoittuvat aina kivikautisista asuinpaikoista aina historiallisen ajan merkkipuihin. On mahdollista, että myös Kolvalahden rannalta ja Ruonavaaran rinteiltä löytyy vielä toistaiseksi tuntemattomia muinaisjäänöksiä ja/tai muita kulttuuriperintökohteita.

Selvitykset

Tornionlaakson museo edellyttää kaavoitettavan alueen kulttuuriperinnön inventointia, jotta voidaan saada ajantasainen tieto alueen mahdollisesta arkeologisesta kulttuuriperinnöstä alueidenkäyttölain 9§ mukaisesti. Inventoinnissa tulee ottaa huomioon niin kiinteät muinaisjäänökset, kuin myös mahdollisesti nuoremmat muut kulttuuriperintökohteet sekä muut arkeologiset kohteet. Kohde **Kolvalahti** (100006509) tulee tarkastaa inventoinnissa ja sille tulee määrittää aluerajaus.

Alueen laajuuden vuoksi Tornionlaakson museon arkeologi ei voi tehdä inventointia virkатыönä. Arkeologinen inventointi, jonka kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja, tulee tilata muulta arkeologiselta toimijalta. Tämä lausunto tulee toimittaa valitulle inventoinnin tekijälle. Inventoinnin tekijän tulee toimittaa inventointiraportti Tornionlaakson museolle tarkastettavaksi. Arkeologisten tutkimusten tulee perustua Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin (2020).

Luettelo arkeologisia kenttätöitä toteuttavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet:

Tornionlaakson museon johtaja

14.04.2026

§ 35/2026

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

Suunnittelualue sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla laajaan Äkäsjärveen laskevalla vaaranrinteellä. Erityisesti etelän suunnasta Linkuniemestä ja Linkulahdelta avautuu suoria näkymiä suunnittelualueelle. Suunnittelualue ja sen ympäristö on pääosin erämaista metsäaluetta, jolloin maankäyttömuodon muutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia alueen maisemakuvaan. Kaavoituksen yhteydessä laadittavassa maisemavaikutusten selvityksessä ja arvioinnissa tulee huomioida valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä mahdolliset vaikutukset yleiskaavassa osoitettuihin kulttuuriympäristöihin ja yleisissä kaavamääräyksissä annettuihin suunnitteluohjeisiin. Suunnittelun pohjaksi ja arvioinnin tueksi olisi museon näkemyksen mukaan hyvä laatia useampia vaihtoehtoja, joita on myös hyvä havainnollistaa. Selvityksessä olisi hyvä tutkia eri vaihtoehtojen vaikutuksia maisemaan ja mahdollisuuksia merkittävien maisemavaikutusten vähentämiseksi.

Muita huomioita osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan kaavan vaikutusten arviointia tulisi kuvata tarkemmin. Nyt suunnitelmassa on mainittu, että taloudellisten ja liikenteellisten vaikutusten lisäksi arvioidaan ympäristövaikutukset. Viittaaminen vain yleisesti ympäristövaikutuksiin ei museon näkemyksen mukaan anna riittävän tarkkaa kuvaa siitä, että kaavaa laadittaessa tulee selvitettyä ja arvioitua kaavan vaikutukset maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) 1 § edellyttämällä tavalla. Kaavaselostuksessa tulee ilmetä myös kaavoitettavan alueen lähiympäristön rakennuskanta ja sen luonne MRA 25 § edellyttämällä tavalla.

Osallisten viranomaisten luetteloon on syytä korvata Lapin ELY-keskus valtionhallinnon uudistuksen mukaisesti Lupa- ja valvontavirastolla ja Lapin elinvoimakeskusella.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologisen kulttuuriperinnön osalta arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Muonion kunta
Muonion kunta, Harmaala Aatu
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto